

विचेतनैरपि Ku. 4. 33. -8 A root. -6 Going, motion, fight. -f. 1 A female possessor, a mistress. -2 A wife. -Comp. -घातिनी, -घनी 1 a woman who murders her husband. -2 a line on the hand showing that a woman will be faithless to her husband. -देवता, -देवा one who regards her husband as a divinity, a woman loyally devoted to her husband, a chaste woman; कः पतिदेवतामन्यः परिमार्ष्टुमुसहते S. 6; तमलभन्त पतिं पतिदेवताः शिखरिणामिव सागरमापगाः R. 9. 17; धुरिस्थिता त्वं पतिदेवतानाम् 14. 74. -धर्मः duty (of a wife) towards a husband. -प्राणा a chaste wife. -लङ्घनम् disregarding a former husband by marrying another; cf. Ms. 5. 151. -वेदनः N. of Śiva. (-नम्) procuring a husband (by magical means); धातुर्देवस्य सत्येन कृणोमि पतिवेदनम् Av. 2. 36. 2. -लोकः the world of husbands in a future life; पतिलोकमभीप्सन्ती नाचरेत् किञ्चिदप्रियम् Ms. 5. 156. -व्रता a devoted, faithful and loyal wife, a chaste and virtuous wife; त्वम् fidelity to a husband. -सेवा devotion to a husband; वैवाहिको विधिः स्त्रीणां संस्कारो वैदिकः स्मृतः । पतिसेवा गुरौ वासो गृहार्थोऽभिपरिक्रिया ॥ Ms. 2. 67.

पतिवरा A woman who is about to choose a husband; विवेश मन्वान्तरराजमार्गं पतिवरा क्लृप्तविवाहवेधा R. 6. 10, 67.

पतित्वम्, -पतित्वनम् Ved. 1 Lordship. -2 The conjugal state, wedlock.

पतिमती, -वती A woman having a husband; उदीर्घ्वतिः पतिवती ह्येषा Rv. 10 85. 21.

पतिवन्ती A wife whose husband is living.

पतीयति Den. P. To wish for a husband. -2 To become a master.

पतीयन्ती A woman wishing or fit for a husband. प्राप्य चञ्चूर्यमाणासौ पतीयन्ती रघूत्तमम् Bk. 4. 19.

पत्काषिन् m. A foot-soldier; पत्काषिणस्तीर्थजलार्थमाशु Bk. 3. 4; मानुषो नाम पत्काषी राजानं पुरुषाशिनाम् Bk. 16. 28.

पत्नी 1 A wife; वृषेव पत्नीरभ्येति रोहवत् Rv. 1. 140. 6; पत्नीमूलं गृहं पुंसां यदि छन्दोनुवर्तिनी, गृहाश्रमसमं नास्ति यदि भार्या वशातुगा ॥ Dakṣasamhitā. -2 Ved. A mistress; पत्नी इति हि यज्ञस्य स्वामिनीति उच्यते, न क्रीता SB. on MS. 6. 1. 17. -3 (in Astro.) N. of the 7th mansion. -Comp. -आटः seraglio, women's apartments. -शाला a hut tent, room for wives and domestic purposes. -संनहनम् 1 girdling a wife. -2 the girdle of a wife. -संयाजः a particular sacrifice; पत्नीसंयाजावभृथैश्चरित्वा ते तमृत्विजः Bhāg. 10. 75. 19.

पत्नीत्वम् 1 Wifehood. -2 matrimony.

पतित See under पत्.

पत्तनम् 1 A town, city (opp. ग्राम); पत्तने विद्यमानेऽपि ग्रामे रत्नपरीक्षा M. 1; एको वासः पत्तने वा वने वा Bh. 3. 120. -2 A musical instrument, मृदङ्ग.

पत्तिः [पद्-तिन्] 1 A footman, a foot-soldier; पत्तिः पदातिम् (अभ्यपतत्) R. 7. 37; Ve. 1. 27. -2 A pedestrian. -3 A hero. -f. 1 The smallest division of an army, consisting of one chariot, one elephant, three horsemen and five foot-soldiers; एको रथो गजश्चैको नराः पञ्च पदातयः । त्रयश्च तुरगास्तज्ज्ञैः पत्तिरित्यभिधीयते ॥ Mb. 1. 2. 19. -2 Going, walking. -Comp. -अध्यक्षः the superintendent of infantry; Kau. A. 1. 1. 1. -कायः infantry. -गणकः an officer whose business it is to muster the infantry. -संहतिः f. a body of infantry, infantry.

पत्तिक a. Going on foot, pedestrian.

पत्तिन् m. A foot-soldier, foot-man.

पत्रम् [पत्-घृन्] 1 A leaf (of a tree); पत्रं पुष्पं फलं तोयं यो मे भक्त्या प्रयच्छति Bg. 9. 26; धत्ते भरं कुसुमपत्रफलावलीनाम् Bv. 1. 94. -2 The leaf of a flower, lotus &c.; नीलोत्पलपत्रधारया S. 1. 18. -3 A leaf for writing upon, a paper, a leaf written upon; सुरवरतरुशाखा लेखनी पत्रसुर्वी Makimna 32. पत्रमारोप्य दीयताम् S. 6. 'commit to writing', V. 2. 14. -4 A letter, document; विवादेऽन्विष्यते पत्रं पत्राभावे तु साक्षिणः Pt. 1. 403. -5 A challenge; आत्मनः पूजाख्यात्यर्थं गुणोत्कर्ष-प्रतिपादको लेखो यद्विपक्षोपरि दीयते तत्पत्रम् N. 7. 93; विद्याधर com. -6 Any thin leaf or plate of metal, a gold-leaf. -7 The wing of a bird, a pinion, feather of an arrow; यावद्वा मक्षिकायाः पत्रम् Bri. Up. 3. 3. 2; R. 2. 31; सद्यः प्रवालोल्लसचारुपत्रे नीते समाप्तिं नवचूतबाणे Ku. 3. 27. -8 A vehicle in general (car, horse, camel &c.); दिशः पपात पत्रेण वेगनिष्कम्पकेतुना R. 15. 84; N. 3. 16; Mb. 12. 67. 25; Śi. 12. 2. -9 Painting the person (particularly the face) with musk, sandal-juice or other fragrant substances; रचय कुचयोः पत्रं चित्रं कुरुष्व कपोलयोः Git. 12; R. 13. 55. -10 The blade of a sword, knife &c. -11 A knife, dagger. -Comp. -अङ्गम् 1 the Bhūrja tree. -2 red sanders. -अङ्गुलिः drawing lines of painting with the finger on the person (throat, forehead &c.) with coloured sandal, saffron, or any other fragrant substance. -अञ्जनम् 1 ink. -2 blacking. -आढ्यम् the root of long pepper. -आलम्बनम् a challenge; cf. पत्रालम्बनं करोति 'to challenge to a controversy'. -आरूढ a. written down. -आवलिः f. 1 red chalk. -2 a row of leaves. -3 the lines of painting drawn on the body with cosmetics as a decoration. -आवली 1 a row of leaves. -2 = आवलि (3). -3 mixture of young Aśvattha leaves with barley and honey. -आहारः feeding on leaves. -ऊर्णम् wove-silk, a sik-garment; स्नानीयवस्त्र-क्रियया पत्रोर्णं वेपयुज्यते M. 5. 12. -उल्लासः the bud or eye of a plant. -काहला the noise or sound made by the flapping of wings or rustling of leaves. -कृच्छ्रम् a sort of penance, drinking the infusion of leaves of various plants. -गर्भा a small cake with very thin layers inside (Mar. चिरोटा). -घना a plant with full leaves (सातल). -झङ्कारः the current of a river. -तण्डुला a woman. -दारकः a saw. -नाडिका the fibre of a leaf. -न्यासः